

Flerreligiøst høytidshefte

Samarbeidsrådet for
tros- og livssynssamfunn

Forord

Birte Nordahl,
generalsekretær STL

Som lærer eller arbeidsgiver er sjansen stor for at noen av dine elever eller ansatte markerer andre høytider enn de kristne, som i stor grad styrer vår kalender.

Høytider er, som beskrivelsen tilsier, ofte betydningsfulle. Det kan være dager fylt av glede, som nyttårsfeiringer som faller på andre datoer enn 1. januar. Det kan være perioder som krever full eller delvis faste. Og det kan være dager man behøver å ta fri for å delta i en viktig markering. Alle arbeidstakere som ikke tilhører Den norske kirke, har rett til to ubetalte fridager i året for å feire sine religiøse høytidsdager.

Norge har som mål å være et livssynsåpent samfunn, hvor religion eller livssyn ikke bare er en privatsak, men en viktig del av individets identitet som man trygt skal kunne leve ut i storsamfunnet. Det anerkjenner et grunnleggende behov hos mennesket for å bli sett og forstått. Selv om vi ikke lever på samme måte, kan det også være en berikelse å vite og anerkjenne hva som er viktig for andre. Vi er ikke like, men vi skal være likeverdige. Da får vi et mer åpent, mer inkluderende og tryggere samfunn å leve i for oss alle.

Dette heftet er laget av STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn), i samarbeid med våre medlemssamfunn. Oversikt over disse finnes bakerst i heftet. Vi har sammen plukket ut de høytidene vi mener er de viktigste, og beskrevet hvordan disse markeres i Norge.

Til hver religion finner du en faktaboks. Opplysningene i disse er i hovedsak basert på selvrapportering fra tros- og livssynssamfunnene i STL, med mindre annet er oppgitt.

Jeg håper dette heftet vil være til hjelp og nytte for deg.

A handwritten signature in black ink that reads "Birte Nordahl". The signature is fluid and cursive, with a long, sweeping tail on the final letter.

Innhold

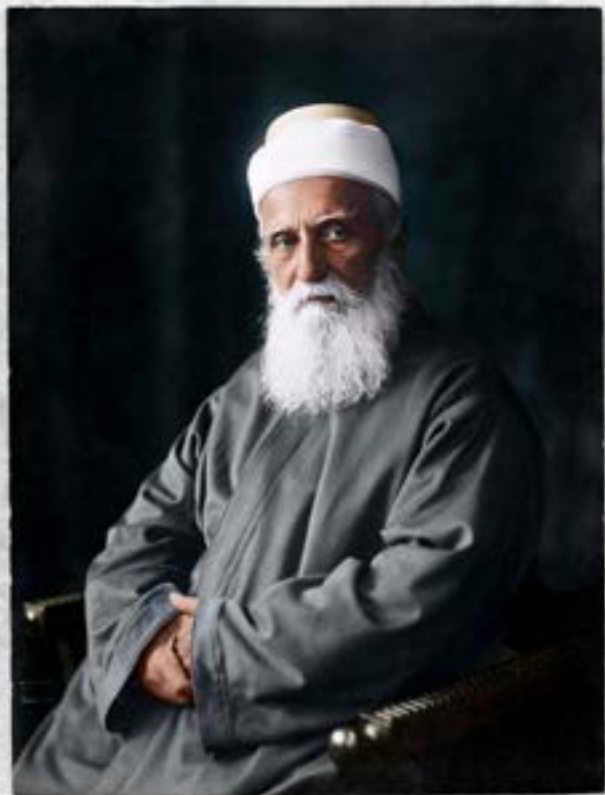
Bahá'í	6
Buddhisme	10
Hinduisme	14
Holisme	18
Islam	22
Jødedom	26
Kristendom	30
Sikhisme	36
Kolofon	40
Medlemssamfunn i STL	42

I dette heftet vil du raskt se at det ikke alltid bare er å legge inn gjentagende hendelser i kalenderen på faste datoer. Mange høytider er bevegelige fra år til år (påske faller ikke på samme dato fra år til år), og mange samfunn bruker andre kalendere enn den gregorianske kalenderen som brukes i Norge.

Iblant kan en høytid fastsettes omtrentlig, andre ganger kan den være om sommeren ett år og om vinteren et annet. Hvert år gir STL ut flerreligiøs høytidskalender med oversikt over alle høytidsdatoene i året som kommer. Kalenderen og dette heftet er komplementære.

Kalenderen finner du på stl.no/kalender.

Portrait of Sayyid al-Murtada al-Ashtar

سید مرتضیٰ

میرزا محمد تقی آشتیانی

Bahá'í

Bahá'í-troens grunnlegger Bahá'u'lláh (1817-1892) sa: "Jorden er kun ett land og menneskeheten dets innbyggere."

Sentralt i bahá'í-troen er enhetstanken: at det finnes én Gud, som er den samme i alle religionene. Enhet mellom religioner, og menneskets enhet er viktige bahá'í-prinsipper. Andre sentrale prinsipper er kjærlighet til Gud og hverandre, enhet mellom religion og vitenskap, universell fred og like rettigheter for menn og kvinner.

Det er ni høytider i løpet av året. Den viktigste er ridvan (april-mai). Bahá'íer samles til bønn, studiesirkler og barne- og ungdomsaktiviteter. Lokalt Åndelig Råd for bahá'íer i Oslo ble opprettet i 1948.

Bahá'íer bruker badí-kalenderen, en solkalender. Den inneholder 19 måneder med 19 dager.

Fakta

Bahá'í er en verdensomspennende religion:

- Bahá'í-religionen har opprinnelse i Iran og finnes i dag i mer enn 200 land.
- 6-8 millioner tilhengere, de fleste bor i India, Iran og Nord-Amerika.
- I Norge bor det rundt 1100 bahá'íer.

Det Universelle Rettferdighetens Hus er det internasjonale styrende rådet for bahá'í-religionen. Rådet er et administrativt organ med ni valgte medlemmer. Rådet har sete på Karmel-fjellet i Haifa, Israel og ble opprettet i 1963.

Det finnes ikke noe presteskap som utfører faste ritualer i bahá'í. Det er derimot lokalt valgte representanter i hvert land som påtar seg administrativt ansvar for å styrke bahá'í-fellesskapet.

Sentrale høytider og markeringer:

	Naw-rúz		Babs erklæring
HVA:	Nyttårsdag. Naw-rúz (persisk: «ny dag») markerer inngangen til et nytt år i henhold til badí-kalenderen.	HVA:	Feiring av at Báb åpenbarte sitt kall for sin første disippel i Shiraz, i Iran, i 1844.
NÅR:	På vårjevndøgn. Fra solnedgang 20. eller 21. mars, til solnedgang dagen etter.	NÅR:	Fra solnedgang 23. eller 24. mai, til solnedgang dagen etter.
HVORDAN:	Naw-rúz markerer også slutten på nitten dager med faste. Feiringen starter med bønner og sang, før man spiser middag sammen for å bryte fasten. Naw-rúz er en videreføring av den tradisjonelle persiske markeringen av nyåret, og feiringen har ofte mye persisk utsmykning og innhold.	HVORDAN:	Markeringen innledes med et åndelig program med bønn og musikk. Det fortelles historier om Báb og hans liv, og etterfølges av sosialt samvær med servering av mat. I mindre samfunn kan feiringen skje i private hjem, mens det i større byer skjer på et bahá'í-senter.
	Riḍván		Tvillingfødselsdagene
HVA:	Festival som feirer Bahá'u'lláhs forkynnelse om at han var Guds manifestasjon og budbringer i Riḍvánhagen i Baghdad i 1863. Dette er den viktigste høytiden i bahá'í-troen.	HVA:	Feiring av fødselsdagene til Bahá'u'lláh og Báb.
NÅR:	Feiringen varer i tolv dager, fra solnedgang 20. eller 21. april til solnedgang 2. eller 3. mai.	NÅR:	I oktober eller november. Første og andre dag etter åttende nymåne etter naw-rúz.
HVORDAN:	Første, niende og tolvte dag av riḍván er høytidsdager hvor det oppfordres til å ta fri fra arbeid eller skole. På disse dagene arrangeres det gjerne fester som innledes med bønn og musikk, før det serveres mat. Det er vanlig å invitere med seg venner og familie som ikke er bahá'íer på disse feiringene. I løpet av riḍván gjennomføres valg, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, til bahá'í-troens valgte organer.	HVORDAN:	Det gjennomføres to separate feiringer to påfølgende dager, for henholdsvis Bahá'u'lláh og Báb. Feiringen foregår på bahá'í-sentre, i leide lokaler eller i private hjem, avhengig av samfunnets størrelse. Dette er gjerne staselige feiringer hvor det er lagt til rette for å invitere med seg venner og aktiviteter for barn. Feiringen starter med bønn, sang og musikk, før det serveres mat.

Buddhisme

Buddhismen er en religion med opprinnelse i Nord-India. Etter tradisjonen ble Siddhartha Gautama opplyst eller våknet opp, rundt 500 år før vår tidsregning, og ble dermed kalt Buddha (Den oppvåkne). For buddhister er Buddha, hans lære (dharma), og fellesskapet (sangha) det mest sentrale.

Læren forteller hvordan vi skaper lidelse (dukkha) og kretsløpet av gjenfødelse (samsara), samt hvordan vi kan frigjøre oss fra dette (nirvana) og dermed leve med visdom og medfølelse. Dette innebærer ulike former for praksis som kan oppsummeres i tre punkter: etikk, meditasjon og visdom.

Det finnes mange forskjellige tradisjoner og retninger innenfor buddhismen, og gjennom sin historie har buddhismen også blitt preget av mange forskjellige kulturer og samfunn. De største i dag er theravada og mahayana.

I Norge er alle de store retningene innenfor buddhismen representert. Buddhistforbundet er et trossamfunn som samler femten organisasjoner med bakgrunn i disse tradisjonene, og arrangerer blant annet felles feiring av vesak som kan markere både Buddhas fødsel, oppvåkning og død, samt buddhistisk konfirmasjon.

De buddhistiske høytidene markerer viktige hendelser i Buddhas liv. I andre tilfeller feirer de viktige personer og hendelser i buddhismens historie. De feires av og til på forskjellige måter, med variasjoner i navn, og forskjellige datoer satt etter tradisjonelle kalendere eller månefaser.

Sentrale høytider og markeringer:

Vesak

HVA: Til minne om Buddhas fødsel, og buddhistenes helligste dag. I Tibet, Sri Lanka og Sørøst-Asia markeres også Buddhas oppvåkning og død på samme dato.

NÅR: Feires på fullmånedagen i måneden vesak etter den indiske kalenderen (vanligvis i mai etter gregoriansk kalender).

HVORDAN: Dagen feires hovedsakelig i templene med resitasjon av hellige tekster, buddhistisk sang og tekstlesing, samt rituell bading av en statue som fremstiller den nyfødte Buddha. Markeringen avsluttes med et felles måltid og sosialt samvær.

Têt

HVA: Vietnamesisk nyttår (Têt Nguyên Đán).

NÅR: Bevegelig helligdag, følger vietnamesisk månekalender. Faller vanligvis i januar eller februar i gregoriansk kalender.

HVORDAN: Når det nye året starter ved midnatt, markeres det ofte med fyrverkeri. Neste dag samler familiene seg, og barna gir tradisjonelle têt-hilsener til de voksne i familien, som gir lykkepenger i røde konvolutter tilbake. Têt-feiringen kan vare fra en dag til en hel uke, og gir derfor også en anledning for familiebesøk og pilegrimsferder.

Songkran

HVA: Thai nyttår.

NÅR: 13.–15. april.

HVORDAN: Tradisjonelt feirer buddhister Songkran ved å utføre en seremoni hvor de heller vann over statuer av Buddha. De kan også helle vann over hverandre. Vannkastingen symboliserer en renselse hvor uflaks og synder vaskes vekk. Under feiringen samles familier for å hedre sine eldre og man besøker templer for å tilby mat til munkene.

Avalambana

(kinesisk/vietnamesisk vulan)

HVA: Åndenes fest, til minne om de døde, også kjent som «Buddhas gledesdag».

NÅR: Bevegelig helligdag som følger kinesisk/vietnamesisk månekalender.

HVORDAN: Høytiden handler om å vise respekt og takknemlighet til foreldre, både avdøde og levende, og be om deres frigjøring fra alt vondt. På denne dagen ofres mat og forseggjorte papirgjenstander til buddhismens «tre juveler». Buddhismens «tre juveler», eller grunnpilarer, er Buddha, dharma (læren) og sangha (munke- og nonneordenen). Det er vanlig å gi et måltid til munk og nonne som tilegnes de døde. I moderne vietnamesisk tradisjon er vulan også en minnedag for foreldre.

Fakta

Om lag 500 millioner mennesker bekjenner seg til buddhismen. Ifølge Buddhistforbundet anslås det å være rundt 40–50 000 buddhister i Norge. Omtrent 16 000 er registrert i Buddhistforbundet, som samler flere buddhistiske medlemssamfunn.

Buddhismens fire edle sannheter:

- Sannheten om lidelsen
- Sannheten om lidelsens opprinnelse
- Sannheten om lidelsens opphør
- Sannheten om veien til lidelsens opphør

Hinduisme

Hinduisme har røtter i det gamle India, og er en betegnelse på et mangfold av religiøse tradisjoner, filosofier og praksiser. Hinduismen er derfor også svært mangfoldig når det kommer til lære.

Hinduisme er kjent for å ha mange guder. Brahman, også definert som sjelen, eksisterer i alt som lever, på innsiden av alt og alle. Sjelen har skapt Brahma (skaperen), Vishnu (opprettholderen) og Shiva (ødeleggeren). Andre guder kan anses som aspekter eller manifestasjoner av denne treenigheten.

Viktige religiøse praksiser for mange hinduer er bhakti (personlig hengivelse), puja (tilbedelse), yagna (et ildrituale) samt oppvartning, meditasjon og yoga. Disse praksisene rommer fem sentrale symboler for elementene: Ganesha (vann), Durga (ild), Shiva (jord), Surya (rom eller eteren) og Vishnu (luft).

I hinduismen finnes det flere retninger, forskjellene er i hovedsak ulike praksiser, det vil si hvilke gud(er) man primært dyrker.

Hinduiske høytider følger en kalender som forholder seg til både solen og månens bevegelser, også kalt lunisolarkalender. Høytidene beveger seg derfor i forhold til den gregorianske kalenderen som brukes i Norge.

Fakta

- Det finnes omtrent 1,2 milliarder hinduer på verdensbasis.
- Det er over 20 000 hinduer i Norge, 13 871 er medlemmer i trossamfunn (SSB, 2024).
- De fleste norske hinduer har røtter i India eller Sri Lanka, men noen har også konvertert til hinduismen i Norge.
- Det finnes hindutempler i Oslo, Slemmestad, Stavanger, Trondheim og Bergen.

Maha Shivratri/Sivaraththiri

HVA: Markerer ekteskapsinngåelsen mellom guden Shiva og gudinnen Parvati og deres hellige union.

NÅR: Bevegelig dato. Følger hinduisk lunisolarkalender.

HVORDAN: Markeres hjemme eller i gudshuset med familie. Mange faster. Det utføres ofringer med frukt, blomster, melk, smør og kefir. Siden melk, smør og kefir kommer fra kua anses den som et hellig dyr. Disse ingrediensene er viktige i et hindukjøkken. Mange hinduer er vegetarianere.

Deepawali/Diwali

HVA: En lysfest som symboliserer lysets seier over mørket, og markerer de hinduistiske gudene Rama og Sita sin tilbakekomst til kongeriket etter flere år i eksil. Diwali er en av de viktigste feiringene for hinduer verden over. Det er en feiring av alle gudene, men særlig den kvinnelige guden Lakshmi, som bringer lykke og velstand.

NÅR: Bevegelig dato. Følger hinduisk lunisolarkalender, i perioden oktober–november.

HVORDAN: Høytiden kan feires hjemme eller i tempelet med både nære og kjære. Man kler seg fint og spiser god mat, gir hverandre gaver og spiser søtsaker. Forberedelsene starter allerede i forveien med sammenkomster, handel, pynt og musikk. Lykter spiller en sentral rolle, det godes seier over det onde, lysets triumf over mørket, kunnskap over uvitenhet.

Sentrale høytider og markeringer:

Shri Krishna/Janamashtami

HVA: Fødselen til guden Krishna, kjærlighetens gud.

NÅR: Bevegelig dato. Følger hinduisk lunisolarkalender, ofte i tidsrommet august til september.

HVORDAN: Feiringen foregår både i eget hjem og i tempelet, som oftest sammen med familie. Guden Krishna er i fokus og hymner om ham blir både hørt på og sunget. Mange troende faster til midnatt ved å kun spise frukt, nøtter eller lignende. Templene pyntes med vakre, friske blomster og dagen tilbringes i meditasjon og bønn. Det oppfordres til sang i fellesskap, folk kommer sammen og synger «Hare Krishna» til forskjellig musikk. Klapping under synging sies å frigjøre god energi og fjerne stress og bringe de troende i en meditativ status. Det er også vanlig med dans.

Navratri/Navaraththiri

HVA: Navratri er en ni-netters hinduistisk festival som feirer gudinnen Durga i sine ni former.

NÅR: Bevegelig dato, faller i september/oktober, følger hinduisk lunisolarkalender.

HVORDAN: Noen dedikerer denne festivalen til gudinnen Durga og hennes ni manifestasjoner, med en dag for hver skikkelse av Durga. Disse ni dagene oppfordres man til å faste i form av å spise frukt, nøtter og poteter – ikke for å sulte, men for å rense kroppen. Andre feirer Navratri ved å tilbe Rama, en av Lord Vishnus ti avatarer. Navratri-festlighetene kan inkludere tradisjonell musikk og danseforestillinger, ritualer og synging av andaktssanger, og kulminerer med en feiring av det godes seier over det onde.

Holisme

Begrepet holisme (fra gresk holos: hel) har lange tradisjoner innenfor vitenskap, filosofi og livssyn.

Helhet står også sentralt som forklaringsprinsipp for holisme som livssyn. Som livssyn er holisme en forståelse av at mennesker, dyre- og planteliv, jorden og universet henger sammen og utgjør en helhet. Hver enkelt del kan ikke forstås fullt ut uavhengig av denne helheten.

Holisters livsanskuelse innebærer et ansvar for oss selv, menneskene, dyrene og jorden i sin helhet.

Det holistiske livssynet er representert i Norge av Holistisk Forbund, som ble stiftet 16. november 2002. Forbundet har røtter i miljøet rundt Alternativt nettverk i Oslo.

Holistisk Forbund har fire grunnpilarer: tanken om at alt henger sammen, troen på en åndelig virkelighet som kan erfares, et kollektivt og individuelt ansvar for helheten og tillit til enkeltmenneskets frie tanke. Holistisk Forbund sier de anerkjenner både åndelighet og vitenskap.

Sentrale høytider og markeringer:

Holismens dag

HVA: På denne dagen feires helheten, med utgangspunkt i erkjennelsen om at alt henger sammen og at mennesker har et kollektivt og individuelt ansvar for denne helheten; oss selv, andre levende skapninger og Jorden. I tillegg ligger en erkjennelse om at den åndelige virkeligheten kan erfares, tilliten til enkeltmenneskers frie tanke og også respekten for mangfoldet av trosoppfatninger og meninger. Dette er grunnlaget for markeringen av holismens dag.

NÅR: 16. november (stiftelsesdatoen til Holistisk Forbund).

HVORDAN: Dagen markeres med en felles meditasjon på nett og eventuelt en fysisk feiring der medlemmene er invitert. Det oppfordres til markeringer individuelt eller i grupper rundt om i landet.

Ritualer for årstidsskifter og jordens helse.

HVA: Mange av Holistisk Forbunds medlemmer praktiserer overgangsritualer ved årstidsskifter og andre ritualer som er i overensstemmelse med deres verdigrunnlag.

NÅR: Høst- og vårjevndøgn, vintersolverv og sommersolverv er overganger som kan markeres. Jordens Dag (Earth Day) 22. april er et eksempel på en markering som er forenlig med holismens verdigrunnlag.

HVORDAN: Medlemmer som ønsker det kommer sammen for å gjennomføre ritualer. Disse innbefatter gjerne markering av de fire himmelretningene i tillegg til innholdet i den overgangen eller det temaet som skal markeres gjennom et ritual.

Fakta

- Holistisk Forbund ble stiftet i 2002.
- Har i dag ca. 1100 medlemmer.
- Holistisk Forbund tilbyr overgangsritualer slik som navneseremoni, konfirmasjon, vielse og gravferd.

Islam

Islam er en monoteistisk religion hvor troen på én Gud (Allah) står sentralt. Muslimer anser islam som fullendelsen av tidligere åpenbaringer, med Koranen som sin hellige bok. Koranen omtaler også profeten Muhammad som profetenes segl.

Islam omfatter både tro, praksis og moralsk forpliktelse. Troen hviler på seks artikler: Gud, englene, de hellige skriftene, profetene, dommedagen og Guds bestemmelse. Praksis uttrykkes gjennom de fem søyler: trosbekjennelsen (shahada), bønnene (salah), rituell avgift (zakat), fasten (sawm) og pilgrimsreisen (hajj).

Ihsan – å dyrke Gud med oppriktighet og handle med godhet mot andre, vektlegges av muslimere. Dette rammeverket forener tro, handling og etisk ansvar.

Islam rommer et mangfold av tradisjoner, retninger og uttrykk. Sunni- og sjia-islam er de mest kjente retningene, men det finnes også intern variasjon og tolkning. Gjennom historien har islam blitt en integrert del av ulike kulturer og samfunn, men muslimere deler en felles kjerne av tro og etiske verdier.

Muslimers spirituelle liv følger den islamske månekalenderen, hijri-kalenderen. Høytider markerer anledninger for refleksjon, tilbedelse og fellesskap. Hijri-kalenderen er kortere enn den gregorianske kalenderen som brukes i Norge, som gjør at islamske høytider flytter seg gjennom årstidene.

Sentrale høytider og markeringer:

Ramadan

HVA: Islamsk fastemåned til minne om åpenbaringen av Koranen.

NÅR: Bevegelig dato, følger den islamske kalenderen.

HVORDAN: Under ramadan avstår muslimer fra mat og drikke, nikotin, tyggegummi og seksuell kontakt fra daggry til solnedgang. Mange besøker moskeen om kvelden og natten for å be en spesiell bønn. I løpet av ramadan leses hele Koranen i moskeen. Det er tradisjon under ramadan å samle inn pengegaver (zakat) som går til veldedighet. Fasten brytes hver kveld etter solnedgang med måltidet iftar, enten i hjemmet eller i moskéen, en viktig samling med familie og venner.

Id al-Fitr

HVA: Id al-fitr (omtales ofte kun som id) er en religiøs fest som feirer avslutning av fastemåneden ramadan.

NÅR: Bevegelig dato, følger den islamske kalenderen.

HVORDAN: Dagen begynner med bønn og preken i moskeen. Mange hjem er pyntet til id, man kler seg i festklær og samles til felles måltid og fest. Flere steder har det blitt vanlig med store åpne arrangement, som «Id for alle» på Rådhusplassen i Oslo. Barna får gaver og søtsaker og mange feirer i flere dager med familie, slekt og vennebesøk. Mange barn har ramadankalender med små gaver som en nedtelling til den store festen. Til id hilser man hverandre med id mubarak! («gledelig id!»).

	Id al-Adha
HVA:	Den største av de islamske høytidene. Navnet kan oversettes til «offerfest». Markerer avslutningen av den årlige pilegrimsreisen (hadj) til Mekka.
NÅR:	Bevegelig dato, følger den islamske kalenderen.
HVORDAN:	Under id al-adha, ofte omtalt som «store id», kler man seg i festklær og feirer med god mat sammen med familier og slektninger. Festen kan vare i opptil tre dager. Tradisjonelt skal man ofre et dyr og gi kjøttet til familie og de fattige, men i Norge gir man ofte pengegaver til veldedighet istedet. Det er felles bønn og preken i moskeen og man hilser hverandre id mubarak («gledelig id»). Det er en religiøs plikt å dra på pilegrimsreise til Mekka minst en gang i løpet av livet, så lenge man er praktisk og økonomisk i stand til det.

	Hijri nyttår
HVA:	Nyttårsfeiring.
NÅR:	Bevegelig dato, følger den islamske kalenderen.
HVORDAN:	Nyttår i den islamske kalenderen feires blant mange muslimer på den første dagen av måneden muharram, og kalles også ofte bare den første muharram. Man hilser hverandre med ønske om godhet og velsignelse. Noen muslimer feirer også nyttår på naw-rúz (se også bahai), eller den første dagen i måneden Rabi' al-awwal. Det varierer etter kulturell tilhørighet.

	Ashura
HVA:	Markering av imam Husayn ibn Alis martyrdød og til minne om at profeten Musa (Moses) ble reddet fra Egypt.
NÅR:	Bevegelig dato, følger den islamske kalenderen (den tiende dagen i måneden muharram).
HVORDAN:	Feires av både sunni- og sjiamuslimer, men med forskjellig betydning. Feiringen er en sørgehøytid for sjiaer til minne om profetens barnebarn som døde i kamp for å forsvare islam.

Fakta

- Med omtrent 2 milliarder tilhengere er islam verdens nest største religion etter kristendommen.
- I Norge er det rundt 190 000 personer som er medlemmer av muslimske trossamfunn (SSB, 2024).
- Den islamske kalenderen følger månen og forskyver seg bakover med 10–11 dager årlig i forhold til solåret.

Jødedom

Jødedommen er en etno-religion, det vil si at jøder anser seg som et folk som har en felles religion. Derfor kan man fortsatt være jøde, selv om man ikke er personlig religiøs.

Toraen, de fem mosebøkene, er kjernen og utgangspunktet for jødisk religiøsitet og praksis. Det finnes flere forskjellige jødiske retninger. Den største jødiske menigheten i Norge er ortodoks, men medlemmene kan være både reform-, ortodokse eller sekulær-jøder.

Den hebraiske kalenderen er en lunisolarkalender. Det gjør at datoer for jødiske høytider beveges i forhold til den gregorianske kalenderen som benyttes i Norge. Det jødiske døgnet starter og slutter ved solnedgang istedenfor midnatt.

Jødiske høytider er ofte svært viktige for jøder, og markeres både av praktiserende og ikke-praktiserende jøder. På mange av disse skal man ikke arbeide eller anstrenge seg.

זכור אורי
כבוד אורי
יש לענך
יש תחמד

שירת יהודה נכד המלך

הוא התורה אשר שם משה לפני בני ישראל

דע לפני מי
אתה עומד לפני
מלך מלכי המלכים
הקרוש ברוך הוא

דע לפני מי אתה עומד

Fakta

Det er vanskelig å fastslå det nøyaktige antall jøder i verden, men det er vanlig å anta at noe under 15 millioner mennesker i dag har en tilknytning til jødisk religion og/eller kultur.

Det bor nesten 7 millioner jøder i Israel og omkring 5 millioner i USA. I Norge bor det mellom 1500 og 2000 jøder.

I Norge finnes det to jødiske trossamfunn: Det Mosaiske Trossamfund i Oslo og Det Jødiske Samfund i Trondheim. Det finnes i tillegg to jødiske foreninger, en jødisk forening i Bergen og Chabad Lubavitch i Oslo. Foreningen i Bergen er organisert som en frivillig forening, men har mål om å etablere en synagoge, et jødisk gudshus.

Sabbat

HVA: Jødernes hviledag, en markering av at Gud hvilte den syvende dagen etter å ha skapt jorden. En dag man ikke jobber, men vier seg til familie, venner og Gud.

NÅR: Fredag kveld fra solnedgang til stjernenes frembrudd lørdag kveld.

HVORDAN: På fredager samles ofte familien til et sabbatsmåltid. Det spises bestemte retter og gjennomføres enkelte ritualer, som velsignelse av brød og vin (kiddush) og lesing av toraen. På lørdager er det gudstjeneste i synagogen etterfulgt av kiddush, sosialt samvær med kaker og kaffe.

Rosh hashana

HVA: Jødisk nyttår, en dag hvor man feirer skapelsen og gjør seg bevisst ansvaret for egne handlinger

NÅR: Bevegelig dato som følger den jødiske kalenderen, som oftest i september eller oktober. Feiringen starter på kvelden og varer i to døgn.

HVORDAN: Feiringen starter med en kveldsgudstjeneste i synagogen, deretter er det gudstjenester morgen, ettermiddag og kveld i to dager. Hver enkelt reflekterer og tar et oppgjør med egne tanker og handlinger, og vil om nødvendig be om tilgivelse fra sine medmennesker og fra Gud. Rosh hashana innleder en ti dager lang botstid som ender med forsoningsdagen, Jom Kippur.

Sentrale høytider og markeringer:

Jom kippur

HVA: Bots- og forsoningsdag.

NÅR: Ti dager etter rosh hashana (gjerni i oktober).

HVORDAN: Markerer med en gudstjeneste i synagogen som starter rett før solnedgang og varer utover kvelden. Gudstjenesten fortsetter dagen etter. Målet er å lære av sine feil og bli bedre medmennesker. Gudstjenesten fokuserer på individets personlige relasjon til Gud, der hver og en dedikerer seg til å gjøre opp med seg selv og Gud etter å ha gjort opp med sine medmennesker. Helligdagen avsluttes med å blåse i et bukkehorn (shofar), et signal om at det nå er siste sjanse til å be om tilgivelse for året som var.

Sukkot

HVA: Løvhyttefesten. En helligdag knyttet til landet og jordbruk, og en takk til Gud for jordens grøde.

NÅR: Bevegelig dato. Følger jødisk kalender, men er alltid på høsten.

HVORDAN: Sukkaen er en midlertidig hytte laget av løv, for å minnes israelittenes vandring i ørkenen. Løvhytten bygges i hage, på balkong eller på taket. I løpet av sukkot forsøker man å bruke så mye tid som mulig i sukkaen. I Norge på denne tiden er det ofte kaldt, men man forsøker å spise måltider i løvhytten.

Pesach

HVA: Årlig markering over syv til åtte dager til minne om israelittenes befrielse fra slaveriet i Egypt og den 40-årige vandringen i ørkenen.

NÅR: Bevegelig dato. Følger den jødiske kalenderen, men er alltid på våren.

HVORDAN: Dagen før pesach faster alle førstefødte menn, til minne om at Gud sparte de førstefødte jødiske sønnene under den siste landeplagen i Egypt. Man spiser usyret brød (matze) til minne om utgangen fra Egypt. Første og andre kveld i pesach kalles seder-aften, da leses fortellingen om utvandringen fra Egypt. På sederfatet skal det være seks gjenstander som hver har sin bestemte betydning: et hardkøkt egg, et stekt kjøttbein, bitre urter, persille, charoset (eple, vin og nøtter) og chazeret (andre bitre urter).

For kristne er det mest sentrale troen på Jesus Kristus som Guds sønn og verdens frelser. Kristendom har vært en del av Norges historie siden før 1000-tallet, og preget Norges og mange lands kulturer og samfunn.

Det fins et mylder av kristne kirkesamfunn. I 451 skilte én del av kirken seg ut i det som i dag er kjent som orientalsk-ortodoks kristendom. I 1054 skilte øst- og vestkirken seg i østlig-ortodoks og katolsk kristendom.

Under reformasjonen på 1500-tallet, ble vestlig kristendom delt i to hovedretninger, protestantisme og katolisisme. Alle disse retningene er representert i Norge i dag.

Norge ble fra 1536–37 protestantisk og brøt med Den romersk-katolske kirke. På 1800- og 1900-tallet bidro kravet om religionsfrihet, framveksten av vekkelsesbevegelser og nye kristne trosretninger til økende religiøs mangfold i Norge. Hovedvekten av norske kristne er protestanter. Den tidligere statskirken, Den norske kirke, er fortsatt det største trossamfunnet i Norge.

I tillegg til retningene nevnt ovenfor, kommer også det som kalles frikirker, og andre kristne tradisjoner. 'Frikirke' brukes ofte om protestantiske kirker utenfor den norske kirke som metodister, baptister og pinsebevegelsen.

Som kirkekalender har tradisjonelt sett ortodokse kirker brukt den julianske kalenderen, mens vestlige kirkesamfunn bruker den gregorianske, som vi har som kalender i Norge. I moderne tid har mange østligortodokse kirkesamfunn tatt i bruk en revidert juliansk kalender som i stor grad overlapper med den gregorianske, med unntak av påske og høytidsdager som følger påske. Orientalisk-ortodokse og noen østlig-ortodokse kirkesamfunn (for eksempel russisk- og serbisk-ortodokse) bruker fortsatt den tradisjonelle julianske kalenderen.

Sentrale høytider og markeringer:

	<p>Fastetid/Den store faste (felleskristen, men med ulike navn)</p>		<p>Påske (felleskristen)</p>
HVA:	<p>Fastetiden før påske. 40 dager faste, 55 i orientalsk-ortodokse kirker.</p>	HVA:	<p>Markering av Jesu død og oppstandelse.</p>
NÅR:	<p>Onsdag 46 dager før påskedag for protestanter og katolikker, sjettede mandag før palmesøndag for østlig-ortodokse, mandag en uke før i orientalsk-ortodokse kirker.</p>	NÅR:	<p>Første påskedag er søndag etter første fullmåne etter vårjevndøgn, variasjon mellom gregoriansk og juliansk kalender.</p>
HVORDAN:	<p>For vestlige kristne innledes fastetiden med askeonsdag, i ortodokse kirker innledes den med rene mandag. I den katolske kirke, og noen protestantiske retninger, er det vanlig å gå i kirken og motta et askekors på pannen.</p> <p>Fastetiden er en forberedelse til påsken, kristendommens største høytid. Fasten innebærer for mange å redusere mengden og typen mat man spiser, for eksempel å avstå fra kjøtt og/eller melkeprodukter. Det er mange måter å faste på, man kan også avstå fra noe godt, som for eksempel kaffe eller sjokolade. I noen kirkesamfunn avstår man også fra å spise før solnedgang, og avstår også fra kjøtt når man bryter fasten. For mange er det også økt fokus på bønn og kirkebesøk. Fasten før påske brytes påskedag i vestkirken, og fredag før palmesøndag i ortodokse kirker.</p>	HVORDAN:	<p>Påsken er kristendommens viktigste høytid. Uken fra palmesøndag til første påskedag kalles av mange «den stille uke»: Palmesøndag minnes Jesu ankomst til Jerusalem. Skjærtorsdag minnes Jesu siste måltid, i mange kirker med måltid og nattverdsfeiring. Langfredag/store fredag markeres Jesu død, flere steder med korsvandring i byen. Søndagen, første påskedag, feires Jesu oppstandelse og seier over døden med gudstjeneste. I Norge er, i tillegg til påskedag, skjærtorsdag, langfredag og mandag 2. påskedag, offentlige fridager.</p>
			<p>Pinse (felleskristen)</p>
		HVA:	<p>Feiring av at Den hellige ånd ble gitt til menneskene.</p>
		NÅR:	<p>50 dager etter første påskedag.</p>
		HVORDAN:	<p>Pinsen feires hovedsakelig med gudstjenester i kirkene. Her leses bibeltekster og det synges om hvordan disiplene ble fylt av Den hellige ånd og begynte å spre Jesu budskap. Pinsen omtales ofte i vestlige kirker som «kirkens fødselsdag». Etter tradisjonen ble mange mennesker omvendt og de første kristne menigheter skal ha hatt sitt utspring denne dagen.</p>

Allehelgensdag
(felleskristen, men med ulike navn)
HVA: Minnemarkering for de døde.

NÅR: 1.11 (katolsk), første søndag i november (protestantisk), første søndag etter pinse (ortodoks).

HVORDAN: Minnemarkeringer for de døde er blant de eldste kristne skikkene. Dagen har litt ulik betydning i de forskjellige kirkesamfunnene. Allehelgensdag pynter mange gravene med blomster, kranser og levende lys. Å besøke en grav er en konkret handling som rommer både kjærlighet, savn og sorg. Mange kombinerer et besøk til graven med å gå inn i kirkerommet, gjerne for å tenne et lys for den som er død. I mange kirker leses navnene på medlemmer som døde det siste året. I katolske kirkesamfunn markerer man de som er i himmelen, og markerer allesjeldersdag dagen etter. I ortodokse kirker minnes man primært helgenene og har andre dager til å minne de døde som har gått foran.

Jomfru Marias opptagelse i himmelen/Guds mors hensovnnelse
HVA: Høytiden markerer at Jomfru Maria, Jesu mor, ble tatt opp til himmelen med både kropp og sjel da hun døde. Ortodokse marker Marias død og opptagelse i Himmelen.

NÅR: 15. august (katolsk og noen østlig-ortodokse) 22./28. august (orientalsk-ortodokse og noen østlig-ortodokse).

HVORDAN: I Norge feires høytiden i kirkene, i noen byer også med prosesjoner. I flere katolske land er dette en fridag og sommerens store høytid, med flotte prosesjoner i gatene og festligheter der alle kan delta. For ortodokse er dagen én av de tolv store festene. Mange faster tiden før.

Jul/kristmesse (felleskristen)

- HVA: Feiring av at Jesus ble født.
- NÅR: 24.–26. desember og 7. januar.
- HVORDAN: For flertallet av nordmenn er julens høydepunkt julaften den 24. desember, og for protestanter er gudstjeneste i kirken sentralt i feiringen den dagen. For norske katolikker og flere ortodokse er 25. desember den teologisk viktigste dagen hvor Jesu fødsel feires. For de som følger den julianske kalender faller denne dagen på 7. januar, for eksempel for russisk-, serbisk-, etiopisk-, og eritreisk-ortodokse.

Julaften markeres av de fleste norske hjem med familiemiddag med tradisjonelle retter. Man tar på fine klær og pynter huset med lys, engler og juletre, utveksler gaver, synger julesanger og går rundt juletreet. De siste fire ukene før jul kalles advent i de vestlige kirkene. Mange barn har adventskalender som en nedtelling til selve julekvelden. 25. og 26. desember er offentlige fridager og feiringen fortsetter med gudstjenester i kirkene. I noen kirkesamfunn faster medlemmene i tiden før jul.

Fakta

Det finnes omtrentlig 2,4 milliarder kristne i verden, fordelt på forskjellige retninger:

- Omtrent halvparten av alle kristne er katolikker.
- Omtrent 1,4 milliarder katolikker i 196 land.
- Det er omtrent 800 millioner protestanter i verden.
- Den østlig-ortodokse kirke teller omlag 230 millioner.
- Orientalisk-ortodoks utgjør omtrentlig 60 millioner.
- I Norge har Den norske kirke omtrent 3 470 000 medlemmer, og utgjør majoriteten av Norges befolkning (ca. 63 %).
- I Norge er det rundt 176 000 katolikker.
- Norske protestantiske frikirker har til sammen omtrentlig 200 000 medlemmer.

Protestantiske frikirker markerer stort sett de samme høytidene på samme dato som Den norske kirke. Mange katolikker og ortodokse faster ved å avstå fra kjøtt på fredager, noen faster også onsdager.

Sikhisme

Sikhisme er en religion med røtter i India fra rundt år 1500, som utviklet seg fra læren til Sri Guru Nanak Dev Ji. Sentralt i sikhismen er læren til de ti guruer, og den kanoniske skriften Sri Guru Granth Sahib Ji, som anses som den siste og levende guru. Sikher er panteister, de tror på én gud som er i alt og at altet er Gud.

Innvidde sikher bærer «de fem K'er»:

- Kesh – uklipt hår og skjegg
- Kangha – en kam
- Kara – et armbånd
- Kachhera – en kortbukse
- Kirpan – en liten dolk eller sverd

Mange sikher klipper ikke håret og mange bærer turban. Sikher som er innviet i khalsaen, det sikhistiske fellesskapet har også tilnavnet Singh hos menn, og Kaur hos kvinner. Dette ble etablert da khalsa (sikhfellesskapet) ble opprettet av den tiende guru, Guru Gobind Singh ji, den 14. april 1699.

Den sikhistiske kalenderen er en solkalender, mange av høytidene beveger seg i forhold til den gregorianske kalenderen.

Sentrale høytider og markeringer:

Vaisakhi

HVA: En markering av dagen da Sri Guru Ji Gobind Singh grunnla khalsaen (sikhfelleskapet) i 1699.

NÅR: 14. april.

HVORDAN: Man besøker gurdwaraen og mange går i tog i gatene. Dette er dagen nye sikher innvies i khalsa ved dåp (amrit). Alle innviede sikher plikter å følge sikh rahit maryada, også kjent som sikhenes "Code of Conduct". Sikhenes flagg (Nishan sahib), som har vaiet foran gurdwaran det siste året, byttes ut med et nytt flagg. I Oslo arrangeres også Turbandagen, hvor sikher inviterer hele Norge til å feire mangfoldighet.

Hola mohalla

HVA: Festival ble startet av Sri Guru Gobind Singh Ji (1666–1708) for å sette fokus på mot og tapperhet, en sikh bør være i stand til å forsvare seg selv og de som trenger det. Dette var spesielt viktig i den perioden Sri Guru Gobind Singh Ji var guru, ettersom sikhene var under stadige angrep fra småkonger og moguler.

NÅR: Bevegelig dato. Faller som regel en dag i mars.

HVORDAN: Dette er en dag for parader og sportskonkurranser, med sikhismens vektlegging av fysisk styrke og disiplin. Feiringen foregår særlig på viktige steder knyttet til sikhenes historie, med en stor tredagersfeiring i Anandpur Sahib hvor khalsaen først ble opprettet. I Norge markeres høytiden med samling i gurdwaraen.

Gurpurab

HVA: Alle datoer som markerer fødselsdager, overtakelse av «trone» eller martyrdom/død, regnes som en gurpurab. Den viktigste av disse er Sri Guru Nanak Dev Jis (1469–1539) fødselsdag.

NÅR: November.

HVORDAN: Noen steder er det vanlige å utføre akhand path, en meditativ resitering av Sri Guru Granth Sahib Ji, den hellige skriften i gurdwaraen. Lesingen starter to dager før feiringen og er ferdig tidlig om morgenen på selve høytidsdagen. Deretter synges hymner skrevet av guruen som feires. Seremonien avsluttes med at alle spiser sammen i gurdwaraen.

Bandi Chorh Diwas

HVA: På norsk betyr dette «fangens frisettelsesdag» og markerer at Sri Guru Hargobind Ji (1595–1644) ble sluppet fri fra mogulenes fangenskap og satte fri 52 andre uskyldige ledere som hadde blitt tatt som politiske fanger, uten rettsak eller annen rettslig prosess.

NÅR: Høytidsfeiringen er lagt til til nymånedagen i oktober/november.

HVORDAN: Denne dagen feirer man også at Sri Guru Ram Das Ji la ned den første grunnsteinen til det store tempelet Harmandir Sahib i Amritsar. Tempelet står derfor i sentrum for denne festivalen, og pyntes med masse lys. Denne festivalen knyttes til høsten.

Fakta

- På verdensbasis er det ca. 25 millioner sikher.
- I Norge finnes det om lag 6000 sikher, hvorav 4356 er medlemmer i et trossamfunn.
- Det finnes fire gurdwara (gudshus) i Norge: Oslo, Lier, Bergen og Tønsberg.
- Den første gurdwaraen i Norge ble åpnet i 1983.

Kolofon

- Forside
1. Vesak i Norge med vasking av buddhastatuen
Foto: STL/Kai Westergaard
 2. Id al-adha feiring for hele familien på Ekebergsletta.
Foto: STL/Erlend Sæverud
 3. Lesing av toraen i synagogen i Oslo.
Foto: STL/Erlend Sæverud.
- s3-5
4. Birte Nordahl, generalsekretær i STL.
Foto: STL/Kai Westergaard
 5. Vaisakhi i Karl Johans gate, Oslo.
Foto: Haakon Paulsen
- s6-9
6. Abdu'l-Bahá, farget portrett, tatt i Paris 1911.
Copyright © Bahá'í International Community.
 7. Bábs gravmæle i Haifa, Israel.
Copyright © Bahá'í International Community.
 8. Bahá'í-samling i Erdenbulgan, Mongolia.
Copyright © Bahá'í International Community.
 9. Bahá'í-samling i Oslo, Norge.
Foto: STL/Erlend Sæverud.
 10. Bahá'í-samling i Oslo, Norge.
Foto: STL/Erlend Sæverud.
- s10-13
11. Karma Tashi Ling buddhistsamfunn på Bjørndalen, Oslo.
Foto: STL/Kai Westergaard
 12. Den Thailandske Buddhistforening, Wat Thai Norway.
Foto: STL/Kai Westergaard
 13. Tibetansk folkedans på Karma Tashi Ling buddhistsamfunn på Bjørndalen, Oslo.
Foto: Flemming Skahjem-Eriksen
Buddhistforbundet
- s14-17
14. Sanatan Mandir Sabha, hindutempel på Slemmestad.
Foto: STL/Kai Westergaard
 15. Shiva og hans kons Parvati.
Falt i det fri, CC BY 0.0
- s18-21
16. Sanatan Mandir Sabha, hindutempel på Slemmestad.
Foto: STL/Kai Westergaard
 17. Samling i Norges Hindu Kultur Senter i Oslo.
Foto: STL/Erlend Sæverud
 18. Samling i Norges Hindu Kultur Senter i Oslo.
Foto: STL/Erlend Sæverud
 19. Foto: Hans Olav Arnesen
 20. Foto: Holistisk Forbund
 21. Vårjevndøgn.
Foto: Holistisk Forbund
- s22-25
22. Koranlesing i Rabita-moskéen i Oslo.
Foto: STL/Erlend Sæverud.
 23. Foto: STL/Erlend Sæverud
 24. Id al-fitr for alle på Rådhusplassen i Oslo, 2023.
Foto: STL/Hans Olav Arnesen
 25. Bønn under Id al-adha for hele familien på Ekebergsletta.
Foto: STL/Erlend Sæverud
 26. Bønn i Rabita-moskéen.
Foto: STL/Kai Westergaard
 27. Ramadanbelysning ved Oslo rådhus i 2024.
Foto: STL Oslo/Birgit van der Lans
- s26-29
28. Bønn i sukkaen, løvhytten, som brukes under høytiden sukkot.
Foto: Rafael Ben-Ari/Adobe Stock
 29. Tora-skapet i synagogen i Oslo.
Foto: STL/Kai Westergaard.
 30. Kantor Tal Cohen blåser i en shofar, et bukkehorn, på Kjeragbolten, med Lysefjorden i Rogaland som bakgrunn. Cohen er på vei for å feire jødisk nyttår med en gruppe på Vestlandet.
Foto: Privat bilde/DMT
- s30-33
31. Challah-brød og vin. Kiddush, en bønn som resiteres over vin innleder måltidet i mange jødiske høytider, som sabbaten.
Foto: BigNazik/Shutterstock

32. Seder-tallerken, måltid som spises under høytiden pesach
Foto: New Africa/Shutterstock
- s30-35
33. Voksendåp i baptistkirken i Oslo.
Foto: STL/Erlend Sæverud
34. Aske til askeonsdag gudstjenesten.
Foto: via Pixabay
35. Ikon av Kristi oppstandelse.
Foto: Ted, via Flickr, CC BY 2.0
36. Gravlys på allehelgensaften.
Foto: Helene Moe Slinning/
Den norske kirke
37. Julekrybbe.
Foto: Artigoneape via Pixabay
38. Marias himmelfart,
Falt i det fri, CC BY 0.0
Maleri: Bartolomé Esteban Murillo
39. Messe i St. Olav katolske kirke i Oslo.
Foto: STL/Kai Westergaard
40. Gudstjeneste i Den etiopisk-ortodokse kirke i Norge, Oslo.
Foto: STL/Kai Westergaard
41. Gudstjeneste under store fredag i påsken, i Maria bebudelses gresk ortodokse kirke i Oslo.
Foto: STL/Kai Westergaard
42. Bønnekrukke i en gudstjeneste i Den norske kirke.
Foto: Erlend Sæverud
- s36-39
43. Fra Gurudwara Sri Guru Nanak Dev Ji i Oslo.
Foto: STL/Erlend Sæverud
44. Fra Gurudwara Sri Guru Nanak Dev Ji i Oslo.
Foto: STL/Erlend Sæverud

Design	Sean Vincent Huertas
Trykkeri	Nilz og Otto
Papir	Munken Polar 240 g (omslag), Munken Polar 120 g (innmat)
Skrift	Regesto Grotesk (Regular og Medium)

Medlemssamfunn i STL

Ahmadiyya Muslim Jama'at Norge
ahmadiyya.no

Bahá'í-samfunnet i Norge
bahai.no

Buddhistforbundet
buddhistforbundet.no

Den katolske kirke v/Oslo katolske bispedømme
katolsk.no/organisasjon/okb

Den norske kirke v/Mellomkirkelig råd
kirken.no

Det Mosaiske Trossamfund
dmt.oslo.no

Gurduara Sri Guru Nanak Dev Ji (Sikhisme)
oslogw.no

Holistisk Forbund
holistiskforbund.no

Human-Etisk Forbund
human.no

Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
no.jesukristikirke.org

Kristensamfunnet
kristensamfunnet.no

Muslimsk Dialognettverk
muslimskdialog.no

Norges Hindu Kultur Senter
nhks.no

Norges Kristne Råd
norgeskristnerad.no

Sanatan Mandir Sabha (Hinduisme)
mandir.no

STL
post@stl.no
stl.no

Følg høytidene på Instagram:
@hoytiderinorge